

21. *De aliis propositionibus damnabilibus remissive.*—*Observatio prima circa supra dicta.*—*Observatio secunda.*—Atque ad hos gradus reducuntur alii, ut *de propositione seditiosa, injuriosa, impia, vel blasphema*, de quibus auctores citati videri possunt, præsertim Corduba, dicta q. 17. Solum mihi supersunt duo advertenda: unum est, hujusmodi censuras non solum cadere posse quasi directe in propositiones simplices, sed etiam reflexe in propositiones quasi modales: quia sicut potest esse, verbi gratia, temerarium, aliquam simplicem propositionem asserere, ita erit temerarium censuram temeritatis tribuere sine fundamento, et quando propositio illam non meretur; idemque dicendum de cæteris censuris cum proportionem. Et ratio est manifesta, quia etiam propositio illa modalis habet suam propriam veritatem vel falsitatem, pertinentem ad sacram et Theologicam doctrinam; et ideo in assertione, vel attributione talis censuræ potest esse non minor excessus quam in simplici propositione; imo tales censuræ sine discretionem prolata scandalum generant, et injuriosæ sunt, quia et infamiam inurunt, et interdum inducunt alia incommoda et detrimenta, et ideo prudens Theologus ac timoratus diligentissime observare debet, ut has censuras sine magno judicio non efficiat. Aliud observandum est, quamvis illi gradus propositionum formaliter distinguantur, ut explicuimus, nihilominus plures illorum posse aliquando in eandem propositionem convenire, ut in dicto Concilio Basil., sess. 22, illa propositio: *Christus quotidie peccat*, erronea, scandalosa, et piarum aurium offensiva nominatur. In quo observo aliquando inter illos gradus inveniri oppositionem contradictoriam seu privativam solum virtualiter, et tunc non poterunt simul eidem propositioni attribui, propter repugnantiam; exemplum clarum est in censura hæresis, vel erroris stricte vel specificè sumpti; illæ enim duæ censuræ non possunt simul eidem propositioni attribui, quia includunt oppositionem ad fidem cum certitudine, vel eum aliqua incertitudine, quæ duo non possunt esse simul; aliquando vero solum distinguuntur illæ censuræ secundum diversas habitudines, ut esse temerariam, vel esse scandalosam, vel blasphemam; et tunc optime possunt tales censuræ eidem propositioni simul attribui.

22. *Concluditur pro ultima parte tituli præsentis sectionis.*—Ultimo, ex dictis omnibus concludimus quæ sit propria et adæquata ma-

teria hæresis: est enim propositio proprie et rigorose hæretica, neque minor sufficit. Ita sentiunt fere omnes citati auctores, et in hoc sensu accipiendum est quod dixit Hieronymus ad Galat. 5, omnem hæresim habere conjunctum aliquod perversum dogma: nam *perversum* appellavit hæreticum, quasi per antonomasiam. Ratione ostenditur, nam quod illa propositio ex parte materiæ sufficiat ad hæresim, manifestum est, quia nulla propositio, ut ostendimus, potest esse magis contraria doctrinæ fidei, cui hæresis opponitur; quod autem minor gradus non sufficiat, probatur, quia propositio cujuscumque alterius gradus non est satis contraria veritati fidei; ergo neque sufficit ad hæresim, quæ est contraria fidei. Et declaratur, quia asserere propositionem cujuscumque alterius gradus, quantumcumque quis sit pertinax, non opponitur primæ veritati, vel auctoritati Ecclesiæ, aliquid falsum ei attribuendo; ergo non est sufficiens assertio illa ad excludendam fidem; non est ergo hæresis, neque infidelitas; ergo sola propositio hæretica est adæquata materia hæresis.

23. *Objectio prima contra proxime dicta.*—*Responsio.*—Dices: aliquando hæresis versatur immediate circa materiam fidei, vel negando illam, vel dubitando de illa; ergo non sola propositio hæretica, sed etiam catholica potest esse materia hæresis, quasi per recessum, non per accessum, seu per dissensum, non per assensum. Respondetur hæresim committi per aliquod judicium intellectus, ut infra dicemus. Non potest autem esse judicium falsum et hæreticum, quin particulariter versatur circa propositionem hæreticam: nam qui dissentit a fide, necessario judicat propositionem contradictoriam esse veram, ut qui dissentit huic propositioni: *Deus est Trinus*, necessario judicat hanc negativam esse veram: *Deus non est Trinus*; et e converso, qui dissentit ab hac veritate negativa fidei: *In Christo nullum fuit peccatum*, necessario judicat affirmativam esse veram: *Christus aliquando peccavit*; et similiter, qui deliberate dubitat, judicat rem esse dubiam, in quo propositio etiam hæretica includitur; quia ergo propositio hæretica est quasi terminus, ad quem tendit hæresis, ideo dicitur esse materia adæquata, circa quam hæresis versatur, etiamsi possit etiam explicari per habitudinem ad propositionem fidei, tanquam ad terminum a quo hæresis recedit.

24. *Objectio secunda.*—*Solvitur.*—Iterum vero dubitabit aliquis, quia interdum potest

hæresis committi assentiendo propositioni veræ, si quis ex conscientia erronea putet talem propositionem esse ab Ecclesia damnatam; nam sicut in aliis peccatis committitur aliquando peccatum ejusdem speciei, etiam ex conscientia erronea, ita etiam in hæresi; ergo non semper propositio hæretica est materia hæresis. Respondetur nos loqui per se; ille autem modus peccandi accidentarius est; ad illum tamen debet doctrina cum proportionem accommodari, quia illa propositio, licet in re non sit hæretica, in reputatione tamen operantis ut talis apprehendatur, quia auctoritati Ecclesiæ contraria existimatur. Addi etiam potest eum, qui ex tali conscientia peccat, virtualiter credere Ecclesiam posse errare in his quæ de fide docet, et ita ex hac parte hæreticam propositionem credere. An vero ille ita sit hæreticus, ut etiam pœnas hæreticorum incurrat, postea videbimus, sect. 5, num. 17. Alia item quæstio hic oriebatur de cæteris propositionibus damnabilibus, an sint materia alicujus peccati, et quale illud sit, quam in fine disputationis expediam.

SECTIO III.

Utrum sit de ratione hæresis ut voluntarie et cum pertinacia committatur.

1. *Communis sententia, ad hæresim requiri voluntarium.*—*Prima ratio.*—*Secunda.*—*Tertia.*—In primo puncto hujus tituli generaliter sumpto nulla est difficultas; certum est enim de ratione hæresis esse ut voluntarie fiat; ita docent omnes Theologi, D. Thomas 2. 2, quæstione 11, artic. 2, et 1 p., quæst. 32, artic. 4, et reliqui Scholastici in 3, distinct. 24 et 25, et in 4, distinct. 13, et alii plures, et Patres antiqui infra referendi. Rationes sunt evidentes. Prima supra tacta est a contrario; nam hæresis opponitur fidei; sed de ratione fidei est ut sit voluntaria; ergo idem est de ratione hæresis; nam contraria sunt ejusdem gradus, et proportionem servant. Secunda, quia hæresis significat quoddam peccati genus, ut supra etiam explicatum est; sed de ratione peccati est ut sit voluntarium; ergo idem est de ratione hæresis. Tertio a posteriori, quia errans ex ignorantia invincibili non est hæreticus, cum non sit infidelis; ergo non committit hæresim, nam hæresis constituit hæreticum; ergo ignorantia invincibilis excusat hæresim; sed non alia ratione, nisi

quia ignorantia invincibilis tollit voluntarium; ergo voluntarium est de ratione hæresis; itaque in hoc nulla est controversia.

2. *Quodnam voluntarium requiratur, directumne, an sufficiat indirectum.*—Difficultas vero est, quia duplex est voluntarium, unum directum, et aliud indirectum; directum vocatur, quando voluntas directe tendit in objectum per cognitionem seu scientiam propositum: indirectum autem est, quando licet non ita tendat, virtute censetur illud velle propter negligentiam, seu ignorantiam culpabilem, cujus occasione ita se gerit voluntas, ac si directe vellet; est ergo dubium an utrumque voluntarium ad hæresim sufficiat, vel alterum tantum, vel potius neutrum satis sit, sed aliquid amplius requiratur. Est autem ratio dubitandi, quia, in cæteris materiis, voluntarium, tam indirectum quam directum, sufficit ad peccandum, ut ex 1. 2 constat; ergo et in præsentia materia quodlibet illorum sufficit ad hæresim. In contrarium vero est, quia pertinacia est necessaria ad hæresim; at vero pertinacia aliquid addere videtur ultra utrumque voluntarium, nimirum obstinationem quamdam et incorrigibilitatem.

3. *Rationes utrinque dubitandi.*—Ex his dubitandi rationibus ortæ sunt in præsentia materia duæ opiniones extreme contrariæ. Prima docet hæresim committi, etiamsi per ignorantiam, vincibilem tamen et culpabilem, error concipiatur, ac proinde tantum indirecte voluntaris sit. Citantur pro hac sententia divus Thomas, Quodlibet. 3, artic. 10 et 5; Bonaventura, in 4, distinct. 13, dubio 4 litterali; sed hi duo Patres non tenent hanc sententiam, ut infra ostendam, sed primus illam videtur docuisse Sotus, in 4, distinct. 22, quæst. 2, post 5 conclus., art. 3; et sequitur Ludovicus Lopez in Instruct., p. 2, cap. 20, titulo *de Excommunicationibus reservatis in Bulla Cænæ*, casu 1; et Palacios, in 3, distinct. 25, disput. 7, conclusione 4 et 5; alii vero restringunt hanc sententiam ad ignorantiam nimis crassam, et quæ facili negotio expelli posset, quia putant illam æquivalere scientiæ; quem modum dicendi attigit Valent., in 3 tom., distinct. 4, quæstione 11, punct. 4; et licet absolute non illum sequatur, dicit se non multum repugnare; postea vero absolute id dixit Sayrus in Thesauro, tomo 1, libro 3, cap. 4, num. 15; alii denique magis limitant hanc sententiam ad ignorantiam affectatam; nam illam putant sufficere ad hæresim, non tamen minorem, quod tenuit Cano, lib. 12 de Locis, c. 9

et sequitur Navarra, lib. 2 de Restitut., c. 4, p. 2, dubio 8, num. 208, in prima editione; et hanc in partem inclinant Cordub. lib. 1, q. 17, § 17, et Torrensis, de Trinit., q. 32, art. 4, in 2 p. Commentarii.

4. *Argumentum primum.* — Fundari potest hæc sententia primo, quia errans in materia fidei non excusatur a culpa contra fidem, ut patet ex ratione facta, quod voluntarium indirectum sufficiat ad peccandum; ergo non excusatur ab hæresi. Probatur consequentia, quia peccatum commissum ex ignorantia vincibili, ejusdem speciei est cum peccato directe voluntario, seu ex certa scientia commissum, ut patet in homicidio, adulterio, et similibus; et ratio est, quia utrumque peccatum opponitur eidem virtuti, et privat eadem honestate, ex quibus capitibus sumitur species peccati, non ex modo voluntarii; ergo idem est in presenti dicendum propter eandem rationem; ergo illa culpa, quæ committitur errando per ignorantiam vincibilem, est ejusdem speciei cum hæresi; ergo est hæresis.

5. *Secundum argumentum.* — *Tertium.* — *Quartum.* — Secundo argumentor, quia alias nunquam posset hæresis committi, vel certe rarissime. Probatur sequela, quia vix aliquis hæreticus errat, nisi per ignorantiam, non solum quia ipse error est ignorantia quædam, sed etiam quia supponit ignorantiam quod Deus contrarium revelaverit; nullus enim hoc cognoscens et credens, oppositum verum putaret. Imo etiam hæretici ignorant veritates suis erroribus contrarias in Scriptura contineri, vel ab Ecclesia vera proponi; nam aliter intelligunt Scripturas, et aliam esse putant veram Ecclesiam; ergo errant per ignorantiam, et nihilominus hæretici sunt; ergo ignorantia culpabilis ad hæresim sufficit. Tertio argumentor, quia ad duas species infidelitatis judaismi et paganismi, sufficit errare in illa materia, ex ignorantia culpabili veritatis evangelicæ, ut videre est in omnibus his infidelibus; ergo idem modus errandi sufficere ad hæresim. Quarto, quia talis error vere opponitur fidei, et illam excludit; ergo est infidelitas, ac subinde hæresis in tali persona et materia: consequentia clara est, quia peccatum mortale commissum ex ignorantia vincibili opponitur charitati, et excludit illam, etiamsi tantum indirecte voluntarium sit; ergo idem erit in errore respectu fidei, quia æqualis est oppositio.

6. *Quintum.* — *Sextum.* — Quinto, specialiter probatur de ignorantia affectata, quia illa

non minuit, imo auget peccatum, ut est communis sententia in 1. 2; ergo in presenti non excusatur hæresim, quia non parum minueret peccatum, si a culpa hæresis illud excusaret. Accedit quod, qui vult ignorare quid in tali sententia Ecclesia, eo ipso non vult sentire cum Ecclesia; ergo ita vult adherere propriæ sententiæ, ut non sit paratus obedire Ecclesiæ; quia, licet quis erret in rebus fidei, protestando se esse paratum ad mutandam sententiam si melius fuerit edoctus, non satis est ut excusetur ab hæresi; ergo neque etiam ignorantia vincibilis satis erit illum excusare; nam qui illam protestationem facit, etiamsi erret, videtur profecto ex ignorantia errare. Antecedens autem videtur esse frequens inter jurisperitos, ut videre est in Directorio Inquisitor., 1 part., q. 12.

7. *Secunda sententia extreme contraria, requiri non solum directum, sed etiam cum contumacia.* — *Tribuitur Sylvestro, et Glossæ, sed non cogunt.* — *Item Alciatus.* — *Fundamentum.* — Secunda sententia extreme contraria est, ad culpam hæresis necessariam esse diurnam obstinationem, et firmam et quasi incorrigibilem adhæsiōnem ad errorem fidei contrarium. Unde non solum negat hæc opinio committi hæresim errando cum ignorantia, sed etiam docet non satis esse errare scienter, nisi prædicta contumacia interveniat; ex quo fit ut, juxta hanc sententiam, culpa hæresis non possit subito et in instanti committi, sed durationem aliquam pertinacem requirere. Hæc sententia tribui solet Sylvestro, verbo *Hæresis*, 1, quæstione secunda, numero quinto, quia dicit cum Archidiacono, hæreticum esse qui vel publice vel latenter diu in errore persistit. Videntur tamen hii duo auctores loqui de præsumptione in ordine ad forum Ecclesiæ, potius quam de ipsa culpa, prout in re ipsa et interius committitur. Favet etiam Glossæ, in Clement. unica, cap. de Summa Trinit., § *Porro*, verbo *Pertinaciter*, quatenus exponit illud, id est, *Duprus, irrevocabilis, obstinatus*; potest tamen eodem modo exponi. Maxime vero tribuitur hæc sententia Alciato, in lib. 2, cap. de Sum. Trinit. Fundamentum hujus sententiæ esse potuit, quia pertinacia est de ratione hæresis, ut videbimus. Dicitur autem pertinax ille qui, admonitus, non vult resipiscere, et ideo tempus et perseverantiam in errore requirit; et favet illud Pauli ad Titum 3: *Hæreticum hominem post primam et secundam admonitionem devota*; nam inde colligi videtur, antequam

hujusmodi obstinationem hominem non esse hæreticum.

8. *Tertia sententia media communis et verissima.* — Nihilominus est tertia sententia, quasi media inter dictas, quæ docet hæresim non esse sine voluntate directe eligendi privatam doctrinam, contra doctrinam Ecclesiæ, ideoque non posse esse hæresim cum ignorantia, quæ talem voluntatem excludit; posita autem sufficienti scientia per talem voluntatem seu electionem, statim consummari hæresim absque temporis mora, vel alia admonitione. Hæc est sententia communis Theologorum et Canonistarum, expresse divi Thomæ 2. 2, quæstione 11, articulo 2, ad 3, ubi optime Cajetanus et alii moderni, Banhes et Aragon.; idem D. Thomas, 1 part., quæst. 32, art. 4, quatenus dicit non committere hæresim, qui errat, prius quam advertat vel sciat contrarium esse ab Ecclesia definitum: idem fere habet 1 ad Corinth. 11, lect. 4; et ad Titum, 3, lect. 3; eandem sententiam tradit Alexand. Alens., 2 p., q. 161, memb. 1, ubi negat hæresim committere, qui ignoranter et non pertinaciter errat; excipit tamen errantem circa articulos fidei. Sed formaliter loquendo, non est exceptio vera; quomodo autem excusari possit infra dicam. Idem sentit Panormitanus, ubi supra, nam refert doctrinam Augustini infra tradendam, et illam sequitur dicens, ad hæresim necessarium esse ut quis velit adversari doctrinæ Ecclesiæ. Unde cum ibidem ait committi hæresim per ignorantiam, vel contemptum divinæ legis, non loquitur de ignorantia definitionis Ecclesiæ, sed de ignorantia falsæ interpretationis sacræ Scripturæ, seu divinæ legis; eandem sententiam tenet Gabriel, in 4, dist. 13, q. 2, art. 1, notabili 3, et articulo 3, dubio 1 et 3; Durandus, quæst. 5, num. 6; Paludanus, quæstione 3, art. 1, num. 3; et ex modernis, Castro, lib. 1 de Justa hæret. punit., cap. 1, circa finem, et clarius cap. 9, et libr. 2, capitulum 118; Corduba, libr. 1, quæstione 17, § 7; Vasquez 1. 2, disputat. 126; et Driedo, libro de Libertate christiana, cap. 14. Præterea Canonistæ communiter in cap. *Firmiter*, de Summa Trinitate, et super alia jura statim alleganda, et alii quos refert et sequitur Covarrus, libr. 3 Variar., cap. 1, initio; et Simanc., in Institut., titulo 31, numer. 10, et toto titulo 48; Penna, in 2 part. Direct., cap. 1, commentar. 1; denique consentiunt communiter Summistæ, Sylvester, verbo *Hæresis*, initio; et Armil., numero 2; Angel., verbo *Hæreticus*, initio; et Navarr., cap. 11,

numer. 22; Tolet., in Summ., libro 4, cap. 4, numer. 7, quamvis libro 1, cap. 19, numer. 2, primam sententiam fuerit secutus; et hæc sententia verissima est; oportet tamen illam per partes proponere et confirmare.

9. *Fundamentum proximæ sententiæ, pertinaciam esse de ratione hæresis.* — Primo, statuendum est pertinaciam esse de ratione hæresis; in hoc fundamento conveniunt omnes Doctores allegati in omnibus adductis sententiis, quibus adde novissime Farinac., multos afferentem de hæresi, quæstione 196; et merito, quia expresse in jure canonico traditur, ut videri potest in dicta Clement., in § *Porro*, de Summa Trinitate, ibi: *Quisquis defendere seu tenere pertinaciter præsumpsit.* Idem in Extravagant. Joann. XXII, *Cum inter*, de Verborum significatione, ubi idem verbum sæpe repetitur; etiam ex cap. *Damnatus*, de Sum. Trinitate, quatenus utitur etiam verbo *Præsumpsit*, et maxime quatenus referendo errorem quemdam abbatis Joachim, illum ab hæresi excusat, quia non cum pertinacia erravit; et simile judicium Concilii Remen. et Eugenii Papæ, in quadam causa et errore Guilelmi, Pictaviensis Episcopi, refert Bernardus, sermone 80 in Cantica. Et Hieronymus, tomo 9, epist. 17 ad Damas., de Expositione fidei, cum suam fidem Pontificis judicio subjecisset, eo ipso putat quod, licet errare contingeret, non posset hæreticus appellari, quamvis opus illud non est omnino certum Hieronym. Ad idem facit Clement. unica, de Usuris, § *ultim.*, ibi: *Pertinaciter affirmare*, et cap. unico, de Sum. Trinit., in 6, ibi: *Temerario ausu præsumpsit.* Præcipue vero docuit hanc veritatem Augustinus, epistola 162, et libro 4 de Baptismo, contra Donatistas, c. 16, et refertur in Decreto, 24, q. 3, c. *Dixit Dominus*, et cap. *Qui in Ecclesia*, idemque sumitur ex eodem Augustino, lib. 18 de Civitate, c. 51.

10. *Ex parte voluntatis requiritur ad pertinaciam velle resistere doctrinæ catholicæ.* — Ad reddendam autem rationem hujus principii, diligenter explicare oportet quidnam pertinacia sit: aliquid enim in voluntate requirit, imo in ea formaliter existere videtur; aliquid vero in intellectu supponit, quia voluntas semper ab intellectu pendet. Primo ergo ad pertinaciam necessaria est voluntas resistendi catholicæ doctrinæ, seu Ecclesiæ illam docenti; quæ resistentia fit per voluntatem non subdendi suum judicium auctoritati Ecclesiæ. Ita sumitur ex Augustino dict. lib. 4 de Baptismo, cap. 16, dum dicit eum, qui errat

in doctrina fidei, non esse hæreticum, donec instruat quid in ea re Ecclesia doceat, eligatque potius illi resistere quam a propria sententia recedere; idemque sumitur ex Hieronymo, ad Galat. 5, et ad Titum 3; et ex Tertulliano, lib. 4 contra Marcion., cap. 1, et de Præscript. hæretic., cap. 6 et 37; et ex Origene exponente Paulum ad Gal. 5, apud Pamphilum, in Apologia pro Origene; et in hoc etiam conveniunt D. Thomas, prima parte, quæst. 32, art. 4, et omnes Scholastici; et probatur a contrario; nam quandiu voluntas perseverat in proposito subjiciendi iudicium suum iudicio Ecclesie, non potest homo errare pertinaciter, nec esse hæreticus; ergo signum est pertinaciam requirere contrariam voluntatem, vel potius in ea consistere. Consequentia per se nota est, et antecedens patet, tum ex juribus citatis, quia non iudicant hæreticum illum, qui, dum errat, statim limitat seu corrigit suum iudicium, dum ostendit se paratum ad illud revocandum, si Ecclesia aliud iudicaverit; tum etiam ratione, quia is, qui paratus est obedire Ecclesie, eo ipso recognoscit in illa infallibilem auctoritatem, et ei subditur propter verbum Dei; ergo non potest esse pertinax contra auctoritatem Ecclesie. Unde confirmatur, quia talis homo, quamvis erret, non amittit fidem; ergo non fiet infidelis; ergo nec hæreticus; ergo nec committet hæresim, quod esse non potest, nisi quia non est pertinax; ergo ad pertinaciam contraria voluntas necessaria est. Consequentia omnes sunt claræ. Primum autem antecedens probatur, quia, qui sic errat, non recedit a formali objecto fidei, quandoquidem semper habet voluntatem illi subjectam; fides autem non amittitur, nisi recedendo a formali objecto fidei, ut in superioribus visum est. Unde confirmatur secundo a contrario hæresis, quod est fides; nam fides ex parte voluntatis requirit piam affectionem captivandi intellectum in obsequium Dei, qui secundum legem ordinariam per Ecclesiam nobis loquitur; ergo pertinacia contraria fidei ex parte voluntatis, in affectu contrario posita est, nimirum in voluntate non subjiciendi intellectum in obsequium Dei, per Ecclesiam loquentis.

11. *Cur resistentia prædicta immediate sumenda sit respectu propositionis Ecclesie.* — Unde obiter intelligitur ratio ob quam hæc pertinacia et prava voluntas explicetur potius per habitudinem ad Ecclesiam, quam ad Deum ipsum, vel Scripturam, aut traditionem, vel aliquid hujusmodi, quia respectu Dei nemo

est, qui habeat vel habere possit talem voluntatem, cum sit non solum certum, sed etiam evidens Deum non posse mentiri; præcipue quia non videmus Deum, neque ipse immediate loquitur nobis, sed per alios, vel per aliqua signa creata, et ideo nullus hæreticus habet voluntatem non credendi Deo, sed non credendi talem doctrinam esse dictam a Deo; et ideo formaliter pertinacia non attenditur respectu Dei secundum se spectati, sed ut loquentis per alios, vel per aliqua signa creata. Et vero inter media seu sensibilia signa, per quæ nobis loquitur Deus, sola Ecclesia est viva, universalis, et publica, et infallibilis regula catholicam doctrinam nobis proponens; et ideo secundum ordinarium credendi modum, illa est, quoad nos, proxima regula fidei, ut in superioribus visum est, et propria voluntas credendi Ecclesie necessaria est ad catholicam fidem, et ob eandem rationem e contrario voluntas non se subjiciendi Ecclesie auctoritati necessaria est et sufficit ad pertinaciam fidei contrariam. Unde sub hac regula comprehenditur etiam Scriptura, quia per Ecclesiam proponitur, et authentice exponitur; et idem est de traditione et Conciliis, et ideo etiam sufficit ad pertinaciam voluntas non credendi quicquid in Scriptura continetur, secundum verum sensum ejus; tamen quia hoc pendet ex propositione Ecclesie, ideo hæc voluntas includit aliam voluntatem resistendi Ecclesie, ut pertinax sit; nam si aliquis nolit credere aliquid in Scriptura contentum, quia non putat illum esse verum Scripturæ sensum, non erit pertinax contra fidem, donec Ecclesia illum sensum approbet, et illi nihilominus resistat; e contrario vero hæretici, licet dicant se credere Scripturis, quia non secundum Ecclesie sensum, sed secundum proprium iudicium, illi contrarium, illas intelligunt, pertinaces vere sunt et proprio iudicio damnati; sic ergo in voluntate non se subdendi auctoritati Ecclesie hæc pertinacia maxime consistit.

12. *Ex parte intellectus requiritur notitia prædictæ propositionis Ecclesie ejusque auctoritatis.* — Atque hinc fit, ut ex parte intellectus sit necessaria ad pertinaciam aliqua cognitio vel notitia sufficiens auctoritatis Ecclesie, et quod doceat seu proponat veritatem illam, contra quam aliquis errat. Ita sentiunt citati Patres et Doctores. Et probatur facile primo, quia omnis voluntas supponit sufficientem cognitionem sui objecti; sed pertinacia consummatur in voluntate sentiendi contra aucto-

toritatem Ecclesie, vel sentiendi, illa non obstante; ergo talis voluntas cognitionem aliquam definitionis Ecclesie necessario supponit. Secundo declaratur familiari exemplo, quia non censetur aliquis opponi divi Augustini vel sancti Thomæ auctoritati, nisi quando aliquo modo scit in tali causa interponi, et nihilominus illi repugnat; ergo idem intelligendum est in præsentibus. Quod recte declaratur ex etymologia *perstinacis*, quam tradit Isidorus, libro 10, sub littera P, nam, *perstinax idem est*, ait, *quod imprudenter tenens*; quod non dicitur nisi de illo qui, postquam cognovit magnam auctoritatem alterius, illi audet contradicere. Denique qui nullam habet notitiam auctoritatis, vel definitionis Ecclesie circa aliquam propositionem, etiamsi circa illam erret, potest habere voluntatem credendi Ecclesie in omnibus, quoties illi constiterit ejus auctoritatem intervenire; ergo potest ille non esse pertinax, quando illius notitiam non habet; et ideo Patres citati hanc pertinaciam declarant per modum electionis, in qua eligit aliquis proprium iudicium potius quam Ecclesie, quæ electio extremorum cognitionem supponit.

13. *Cur aliqua notitia sufficiat, una ratio.* — Dixit autem *aliqua cognitio, vel notitia*, propter duo. Primo, quia aliquando potest aliquis errare, nesciens quid Ecclesia de tali re definiat, et nihilominus esse pertinax, nimirum, si talem errorem habeat cum affectu non relinquendi illum, etiamsi Ecclesiam aliud definiisse sciat; quia hæc voluntas opponitur voluntati parendi Ecclesie, et illius auctoritatem infallibilem excludit, seu non admittit; ergo ad pertinaciam sine dubio sufficit. Nihilominus tamen illa pertinacia non est sine aliqua notitia auctoritatis et definitionis Ecclesie, quamvis solum sub conditione illam homo sibi proponat, ut illi obediat vel repugnet; quæ propositio aliquam notitiam in intellectu supponit, sufficientem ad eligendum inter Ecclesie auctoritatem et propriam opinionem. Unde (ut hoc obiter notem) non satis erit quod aliquis sit paratus credere Ecclesie, si rationibus vel argumentis convincatur, nam illud non est credere auctoritati Ecclesie, quatenus divina est, sed quatenus humano modo persuadere potest; et ideo illa credulitas humana est, et non excedit voluntatem credendi alicui Doctori propter auctoritatem ejus; ideoque cum illa esse potest pertinacia contra Ecclesiam, ut est regula fidei.

14. *Altera ratio.* — Altera ratio ob quam

dixi, *aliqua notitia sufficiens*, est, ut indicarem non esse necessarium quod aliquis persuadeatur et credat, hanc Ecclesiam habere tantam auctoritatem, ut illi tanquam infallibili regulæ sit credendum; nam hæretici hoc non credunt, et nihilominus in hoc ipso et in aliis pertinaces sunt, quia voluntarie ab Ecclesia recedunt, quæ illis sufficienter proposita est, ut illam tanquam veram Ecclesiam recipiant, præterquam quod Scripturas admittunt, in quibus hæc Ecclesia sufficienter manifestatur; notitia ergo sufficiens est illa, per quam ita proponitur Ecclesie auctoritas, ut obliget hominem ad credendum, et ipsam esse veram Ecclesiam, et veram etiam doctrinam quæ ex cathedra docetur; et eodem saltem modo necessaria est notitia definitionis Ecclesie, quia esto quis habeat sufficientem propositionem ejus, potest nolle credere esse definitionem, et nihilominus erit pertinax, quia jam habet sufficientem notitiam, quæ illum obliget ad credendum talem propositionem esse ab Ecclesia definitam. Et ita, ut existimo, satis est pertinacia declarata et explicata.

15. *Concluditur pro tertia sententia in n. 8. — Expenditur prima sententia in num. 3, adhibita distinctione ignorantie.* — Ex hoc fundamento, et doctrina satis confirmata, relinquatur tertia opinio supra proposita; magis tamen declarabitur inde inferendo quod de aliis opinionibus sentiendum sit. Et imprimis de ignorantia, cum qua prima opinio asserebat hæresim esse posse, omisa distinctione, qua utuntur aliqui ex illis auctoribus, aliter a nobis distinguendum est; breviter ergo dicimus hæresim cum aliqua ignorantia esse posse, non tamen ex ignorantia; et ideo, proprie et formaliter loquendo, peccatum hæresis non esse peccatum ignorantie, sed malitie, vel ex certa scientia. Ut hoc declarem, adverto ex vulgari doctrina D. Thomæ, et omnium, duplicem esse ignorantiam, concomitantem et antecedentem, ut omittam consequentem, quæ ad rem præsentem non refert; ignorantia *concomitans* dicitur illa, quæ simul est cum peccato vel alio actu voluntatis; non est tamen causa ejus, quia homo ita est affectus, ut quamvis sciret, idem vellet, ac facere; *antecedens* autem dicitur ignorantia, quæ est causa operis, quia sine illa non fieret.

16. *Ignorantia concomitans non excusat ab hæresi, etiamsi sit involuntaria.* — In præsentibus ergo, si ignorantia sit tantum concomitans errorem circa fidem, non excusat ab hæresi,